

ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Вербина Ю.В.

*кандидат психологічних наук,
проректор з виховної роботи,
ВПНЗ «Міжнародний класичний університет
імені Пуліпа Орлика»*

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ У СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Сьогодні вища освіта передбачає не тільки озброєння студентів уміннями та професійними навичками, але виступає і як засіб соціалізації з формування їх гендерної культури, особистісного самовизначення й самопізнання. Цьому процесу активно сприяли проведені наукові дослідження теорії та методології гендеру (О. Вороніна, І. Горошко, І. Жеребкіна, Г. Тьомкіна та ін.), інтеграції гендерних досліджень у професійну підготовку студентів (С. Вихор, І. Іванова, І. Мунтян, О. Цокур та ін.), гендерної педагогіки і психології (Л. Булатова, Т. Говорун, О. Кікінежді, І. Кльоцина, В. Кравець, Л. Штильова та ін.) та ін.

Студенти 1-2 курсів – це переважно юнаки та дівчата віком від 17 до 20 років. Психологи називають цей вік юнацьким, який характеризується активним пошуком себе в різних ролях, чіткою статевою поляризацією міжособистісної поведінки, розширенням гендерних уявлень та становленням світогляду [3]. У процесі гендерної соціалізації вони, оволодіваючи новим соціальним статусом студента/студентки, освоюють своє місце в системі соціальних відносин, студентської взаємодії, осмислюють свою гендерну ідентичність, усвідомлюють відмінні риси своєї жіночої/чоловічої індивідуальності, переосмислюють значення самототожності, цілісності гендерної ідентичності, різних якостей, установок і статевої поведінки, котрі, на думку студентського співтовариства й вимог, є припустимі для юнаків і дівчат, чоловіків і жінок [2].

Численні дослідження демонструють, що впродовж традиційної системи професійної підготовки гендерна культура студентів вищих

навчальних закладів формується стихійно і її компонентна структура залишається несформованою. З одного боку, це негативно впливає на ефективність їхнього професійно-особистісного й кар'єрного зросту, а з другого – міжособистісній та професійній взаємодії з представниками своєї та протилежної статі.

Попри існуючі дослідження, здійснені в цій галузі, зазначеній проблематиці не достатньо приділяється увага у виховній роботі вищої школи. Традиційні аудиторні та позааудиторні форми організації професійної підготовки студентів не забезпечують формування в них належного рівня гендерної культури. Тому слушним у даній статті вважаємо звернення до аналізу сутності поняття «гендерна культура» й розкритті основних шляхів її формування у сучасних студентів.

Т. Говорун та О. Кікінежді гендерну культуру трактують як систему соціально-економічних, правових та етнопсихологічних умов існування суспільства, що сприяє становленню чоловіка і жінки як рівних соціальних істот [2, с. 21-22]. П. Терзі зазначає, що гендерна культура як індивідуальна характеристика особистості періоду студентської юності – це особливий спосіб оформлення ними своєї життєдіяльності, зумовлений їхнім прагненням до максимальної реалізації своїх сил і здатностей як представників певної соціальної статі, що виявляється через комплекс відповідних інтелектуальних, ціннісно-змістових і поведінкових характеристик їхньої особистості, заснованих на знанні основ гендерної теорії, розвитку духовних потреб, інтересів і смаків, що визначають вибір адекватної стратегії гендерної ідентичності, засвоєнні цінностей, норм і правил статевої поведінки в соціальній, професійній і побутовій сферах життєдіяльності, що відповідає принципам гендерної рівності і демократії [8, с. 36].

Аналіз наукової літератури з означеної проблеми дозволив з'ясувати, що формування гендерної культури – це питання про усвідомлення існування впливу культури на формування і зміну традиційних гендерних стереотипів, норм поведінки щодо виконання ролей представниками чоловічої і жіночої статі в різних сферах життєдіяльності людей [1].

В умовах освітнього процесу вищих навчальних закладів, щоб успішно здійснювати складну і виховну місію з формування гендерної культури студентства необхідно: запровадження принципу гендерної збалансованості у навчальному процесі; здійснення гендерної експертизи навчальних програм і підручників, а також розробка дієвих технологій з

гендерного виховання й освіти студентів; гуманітаризація професійної підготовки шляхом інтеграції гендерних досліджень у зміст навчальних дисциплін; системне введення спеціальних предметів і спецкурсів з гендерної проблематики у навчальні плани, які висвітлюють закономірності розвитку гендерованого суспільства та особливості змінених відносин між жінками і чоловіками у всіх сферах сучасного суспільного життя; педагогічна підтримка становлення гендерної ідентичності юнаків і дівчат періоду студентської юності, що відповідає їхній біологічній статі; використання інтерактивних методик в розвитку гендерної чутливості задля виявлення різних форм дискримінації та порушення прав людини за статевими ознаками; визнання необхідності забезпечення рівних можливостей для самореалізації юнаків і дівчат, чоловіків і жінок; дотримання неупередженого ставлення до особи незалежно від статі; забезпечення умов вільного вибору діяльності, соціальних статусів і ролей, взаємоповаги, взаємопідтримки, розвитку особистості та її самореалізації.

Безперечно, що формування гендерної культури особистості – дуже складне завдання, але завдання, яке можна і потрібно вирішувати, створюючи для цього належні соціально-педагогічні умови. Отже, очікуваний суспільством результат: випускник – активний громадянин, високоморальна особистість, що вміє протистояти впливам гендерних стереотипів, сформував позитивне ставлення до своєї гендерної ідентичності та прагне партнерства між чоловіками і жінками – це не міф, а потреба і реальність сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Вихор С. Т. Гендерне виховання учнів старшого підліткового та раннього юнацького віку: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Вихор Світлана Теодозіївна; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2006. – С. 108–114.
2. Говорун Т. В. Гендерна психологія: навч. посіб. / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. – К.: Академія, 2004. – 308 с.
3. Кікінежді О. М., Кізь О. Б. Формування гендерної культури молоді: науково-методичні матеріали до тренінгової програми // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 8. – С. 64-68.
4. Кон И. С. Психология юношеского возраста (Проблемы формирования личности). Учеб. Пособие для студентов пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1979. – 175 с.
5. Кравець В. Г. Гендерна педагогіка. Навчальний посібник. – Тернопіль.: Джура. – 2007. – 416 с.

6. Основи теорії гендеру. Навчальний посібник. – К.: «К. І. Е.». – 2004. – 536 с.

7. Словарь гендерных терминов / под ред. А. А. Денисовой. – М.: Информация XXI век, 2002. – 256 с.

8. Терзі П. П. Формування гендерної культури студентів вищих технічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Терзі Пилип Пилипович; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – О., 2007. – 236 с.

Калюжна І.П.

аспірант,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Вибір професії є важливим етапом у становленні особистості, який в значній мірі впливає на життяву та професійну самореалізацію. Проблема професійного самовизначення гостро постає перед старшокласниками. Випускники мають здійснити вибір професії та відповідного навчального закладу. Успішне вирішення цього завдання значною мірою залежить від систематичної та ефективної профорієнтаційної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах. При чому така профорієнтаційна робота має бути спрямована не стільки на визначення здібностей до певної професії та надання знань про різні професії, а на формування компетентностей щодо самостійного свідомого професійного вибору.

Професійне самовизначення старшокласників відбувається завдяки умінню підлітка співвіднести знання про себе і світ професії. Ядром професійного самовизначення є усвідомлений та самостійний вибір професії з урахуванням своїх особливостей і можливостей, вимог професійної діяльності і соціально-економічних умов. Приймаючи рішення про вибір професії, суб'єкт повинен оперувати, керувати певними процесами, в тому числі емоційною, інтелектуальною сферами, а також оцінювати наявні варіанти вибору з урахуванням їх труднощів, занять, очікуваних результатів.